

KİTAP İNCELEMESİ:**AVRO Dünü, Bugünü ve Yarını****Yazar**

Doç. Dr. İmre S. Ersoy

BETA Yayınları, İstanbul, Aralık
2019

Dil: Türkçe

203 sayfa

ISBN: 978-605-242-560-2

Avro Dünü, Bugünü ve Yarını adlı eser, Avrupa'nın yüzyılı aşkın bir zamandır hayal ettiği ortak para birimine geçiş sürecini anlatıyor. AB üyesi ülkeler, tek para birimine geçilmesi için Maastricht Anlaşması'nda öngördükleri hedeflere kaydı para veya banka parası olarak 1999 yılında; 12 ülkede birden dolaşıma sokulan yeni para birimi Avro olarak da 2002 yılı başında ulaşımlardır. Parasal Birlik (EPB), bu tarihte gerekli koşulları sağlayabilen üye ülkeler tarafından kurulmuştur. Ulusal kimliğin bir parçası olarak algılanan ve ulus devletlerin oluşumu sırasında, bu özellikleri ile süreç katkı sağlayan ulusal paralardan politik bir kararla vazgeçip ortak ama geleceği belirsiz bir para birimini kabul etmek, Avrupa siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Elinizdeki bu kitap, bu siyasi kararın ekonomik ve finansal etkilerini, olumlu ve olumsuz yönlerini derinlemesine incelemektedir.

Avro'nun ortak para birimi olarak kabul edilmesinin 20. yılında Avro'nun yarattığı sorunlar ve geleceği ile ilgili tartışmalara sıkça rastlıyoruz. Avro'nun geçmişine baktığımızda sakın geçen ancak problemlerin biriktiği ilk on yılın ardından 2009 yılında başlayan kriz yılları ve sonrasında da reform ve bugüne kadar uzanan yeniden yapılanma dönemini görmek mümkündür. Bu spesifik alanda Türkçe literatürde yeterli çalışma olmadığı düşünülürse elinizdeki kitap, alanında önemli bir boşluğu doldurmakta; hem araştırmacılara, hem de Avro konusunda bilgi sahibi olmak isteyen meraklı okuyuculara son derece yararlı olacaktır.

Kitabın giriş ve sonuç bölümleri dışarıda tutulursa kolayca okunabilen ve aydınlatıcı on bir bölümden oluşmaktadır:

Kitabın birinci bölümü Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB) başlığını taşımakta ve genel olarak ekonomik bütünleşme aşamalarını, özelde de Avrupa Ekonomik Bütünleşmesini detaylı bir şekilde işlemektedir. Ekonomik bütünleşme aşamaları bağlamında Avrupa EPB'nin gelinen evrede tam ekonomik bütünleşmeden uzak olduğu değerlendirilmiştir. Yine birinci bölümde parasal birliklerin teorisi ve tarihsel geçmişi anlatılmakta, geçmişte kurulan birçok parasal birliğin tek para veya tek Merkez Bankası'na sahip olmamaları gibi nedenlerle sürdürülemediği ortaya konmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde, Optimum Para Alanı (OPA) Teorisi'ne yer verilmekte, OPA kriterleri detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Yazar, EPB'in bir OPA olarak değerlendirilmesinin zor olduğu vurgulayarak, bunu gerekçeleriyle ortaya koymuştur. EPB bir OPA olsaydı, üyelerin para ve kur politikası üzerindeki egemenliklerinden feragat etmelerine rağmen asimetrik şoklardan çıkışlarının çok daha kolay gerçekleşebileceğini öne sürmektedir. Yazar, EPB'nin bir OPA olmadığını somut kanıtı olarak da yakın zamanda yaşanan Avro Krizini göstermektedir.

Üçüncü bölümde Avrupa'da EPB'nin tarihsel perspektif içerisindeki gelişimine yer verilmiştir. Barre ve Werner raporlarıyla başlayan sürece, henüz birinci aşamasını tamamlayamadan yıkılan ilk EPB denemesi; Tüneldeki Yılan ve daha sonraki yıllardaki Yılan uygulamasının başarısızlıkları eklenmiş; ardından 1998 yılı sonuna kadar yürürlükte kalan Avrupa Para Sistemi (APS) ile ilgili gelişmelere ve APS'nin dönemsel başarısızlıklarına değinilmiştir. Ekonomik ve Parasal Birlik ve AVRO alt başlığında ise EPB'nin aşamaları, Maastricht Yakınsama Kriterleri ve Avro Bölgesi'nde yer alan ülkeler anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde önce Avro Bölgesinde kriz ve krize karşı alınan önlemler detaylı grafiklerle desteklenerek incelenmiştir. Avro'nun başarılı görülen ilk 10 yılının aslında bir illüzyon olduğu, bu yılların başarıdan çok aslında krize doğru kontrolsüz bir gidişin yılları olduğunu iddia eden yazar, bu dönemin krize yol açan problemlerin biriktiği bir dönem olduğunun altını çizmektedir. Daha sonra Avro Bölgesi Borç Krizi ve Nedenlerinin üzerinde durulmuştur. Bir sonraki aşamada ise Krize Karşı Alınan Önlemler anlatılmıştır. Bu bağlamda Kemer Sıkma Politikaları, EFSM, EFSF ve 2012'de bunların görevlerini de üstlenecek şekilde Avrupa İstikrar Mekanizmasının (ESM) kuruluşunu görüyoruz. Krizden en çok etkilenen ülkeler, diğer bir ifade ile GIIBS ülkeleri olan Yunanistan, İrlanda, İspanya, Portekiz ve İtalya'ya yapılan finansal yardımlar ise bölümün sonunda ele alınmıştır.

Kitabın beşinci bölümünde Avrupa Merkez Bankaları Sistemi incelenmiştir. Krizde Geleneksel Para Politikaları yanı sıra Geleneksel Olmayan Para Politikaları izleyen Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'nden (AMBS) bahsedilmektedir. Bu bölümde AMBS'nin görevleri, yönetim yapısı AMB'sinin yapısı, kuruluş aşamasında Almanya Merkez Bankası Bundesbank'ın etkisi anlatılmış ve AMB'nin en önemli yönetim ilkeleri olarak görülen bağımsızlık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri incelenmiştir.

Eserin altıncı bölümünde Avro Bölgesi'nde önce AMB'nin iki sütunlu para politikası stratejisi üzerinde durulmuş, daha sonra Avro Bölgesi'nde para politikasının uygulanması incelenmiş, Parasal Genişlemeden bahsedilmiş ve nihayetinde Krize Karşı Alınan Önlemler bağlamında AMB'nin Geleneksel Olmayan Para Politikalarına değinilmiştir. Burada özellikle Doğrudan Parasal İşlemlerin (OMT) önemine ve finansal krizi bitiren etkisine vurgu yapılmıştır.

Yedinci bölüm Ekonomik ve Parasal Birlik'de Maliye Politikaları başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde öncelikle EPB ismindeki "ekonomik" vurgusu nedeniyle aslında bir merkezi bütçenin var olması gerektiğini belirterek, Merkezi ve Merkezi olmayan bütçelerin özelliklerini anlatmıştır. Ayrıca Avro Bölgesi krizi ile mücadelede alınan maliye politikası önlemleri ile daha sonraki süreçte karşılaşılan sürdürülebilirlik problemi üzerinde durularak, krize karşı alınan önlemler çerçevesinde Ekonomik Yönetişim Reformları anlatılmıştır. Sonrasında ise Ekonomik Yönetişim Reformlarına getirilen eleştirilere yer verilmiştir.

Finansal Piyasalarda Entegrasyon başlığı sekizinci bölümde incelenmiştir. Finansal denetim bağlamında Avrupa Denetim Otoritelerinden bahsedilirken, AB'de Finansal Düzenlemeler çerçevesinde Basel Sermaye Yeterliliği düzenlemeleri anlatılmıştır. Basel III'e paralel olarak AB'de mevcut olan CRD IV'ün Avro Krizine karşı alınan önlemler bağlamında getirdikleri incelenmiştir. 2022 yılında uygulanmaya başlanacak Basel III'ün 2017 Reformu diğer bir deyişle Basel IV, Basel II'yi daha basitleştirme adına adımlar içerdiği için yazar bu bölümde Basel I ve Basel II süreçlerine de yer vermiştir.

Kitapta yer alan son üç bölüm daha çok Avro bölgesinin geleceğine odaklanmıştır. Bu çerçevede EPB'nin tamamlanması için Yapılması Gerekenlerin Neler Olduğuna dair "Başkan Raporlarına" bakılmıştır. Dört Başkan Raporu, Beş Başkan Raporu bunlara örnektir. Bu raporlarda öngörülenler doğrultusunda da Bankacılık Birliği, Sermaye Piyasası Birliği, Avrupa Finans ve Ekonomi Bakanı, Avrupa Para Fonu, Avrupa Mali Kurulu ve Devlet Tahvili Teminatlı Menkul Kıymetler gibi oluşum ve önerilere yer verilmiştir.

Bir sonraki bölümde Avro'nun geleceği veya sürdürülebilirliği konusunda yapılan Nitel ve özellikle Nicel Çalışmalara yer verilmiştir. Yapılan anket çalışmaları AB Vatandaşlarının Avro'ya bakışı konusunda bilgi vermektedir. Bu çalışmalar alınan sonuçlara göre Avro Krizi devam ederken bile avroya duyulan güvenin sürdüğü; Avro'ya dâhil olmayan ülkelerin buna rağmen henüz Avro'ya geçmeye hazır olmadıkları, ancak Avro'ya olan desteğin 2018 Eurobarometre anketine göre İrlanda, Lüksemburg ve Avusturya gibi ülkelerde % 80'ler seviyesine ulaşmış olduğunun altı çizilmektedir. Avro'nun geleceğinin, Avrupa Halklarının beklentilerinden doğrudan etkilendiği gerçeğinden hareketle, bu sonuçların Avro'nun tek para birimi olarak varlığını sürdüreceğine olan inancı pekiştirdiği ortaya konmaktadır.

Yazar son bölümde ise Avro Bölgesi'nin geleceği hakkında ekonomistlerin düşüncelerini değerlendirmiştir. Bu çerçevede önce Avro Bölgesi'nin 20. Yılında ekonomik durum ve Avro bölgesi için senaryolar tartışıldıktan sonra Avro Bölgesi'nin geleceği için yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur. Bu önerilerden en önemlileri şunlardır: OPA kriterleri olan ve EPB'de mevcut olmayan esneklik ve işgücü hareketliliğinin; nominal yakınsama yanı sıra reel yakınsamanın; özel sektör borçluluğunun azaltılmasının; ücretlerin verimlilik doğrultusunda verilmesinin, ülkelerin kendi devlet tahvili risklerinin azaltılmasının, cari işlem dengesizliklerinin azaltılmasının, borçlanmalarda Devlet Tahvili Teminatlı Menkul Kıymetler, Avro Bölgesi Sepeti ve Eurobond'a ağırlık verilmesinin; Ortak işsizlik sigorta fonu oluşturulmasının sağlanmasının gerekli olduğudur. Bu ve benzeri önlemlerin 'Avro deneyinin' başarılı olmasını sağlayıcı önemli etmenlerdir. Avro'nun uzun dönemli başarısı konusunda göz önüne alınması gereken en önemli yaklaşım Avro'nun ekonomik olmaktan çok politik bir kararla hayata geçirildiğidir ve Avro'nun devamını sağlayacak kararlar da aynı politik yaklaşımın devamı niteliğinde olmak zorundadır.

Sonuç itibarıyla incelenen kitabın, Avro bölgesi ve avro ile ilgilenenler açısından literatüre önemli bir katkı sağladığı söylenebilir. Kitabın en önemli özelliklerinden biri kolay okunabilir ve kolay anlaşılabilir bir şekilde Avro'nun geçmişini, bugünü ve geleceği için yapılması gerekenleri okuyucularla tüm ayrıntılarıyla paylaşmasıdır. Kitap sadece akademisyenlerin, uzmanların ve öğrencilerin değil, konuya ilgi duyan, güncel gelişmeleri takip eden, öğrenmek isteyen herkesin bilgilenebileceği bir yapıdadır.

T. Mesut EREN*

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, AB İktisadi ve İşletme Anabilim Dalı, e-posta: mesut.eren@marmara.edu.tr.